

ВЛАДИМИР ПЕНЕВ

Да правим неща,
които да останат

INTERVIEW

Люгмила Дякова ■

▶ За Владимир Пенев е малко да се каже, че е добър актьор. Той е актьорище. Навремето за подобен талант са казвали „колос“ на театъра, в случая и на киното. Сега подобно твърдение звучи претенциозно и помпозно, но затова пък точно отговаря на творческата мощ на Владо Пенев. Той може да изиграе всичко – драматично, трагично, сатирично, романтично – при това перфектно: Астров от „Вуйчо Ваньо“, Мъжът от „Нирвана“, Едгар в „Мъртвешки танц“, Арпагон от „Скъперника“. Хората продължават да търсят билети за „Приятнострашно“, „Дуети“, „Жана“ и още, и още постановки, в които той е блестящ. Удостоен е с всички възможни театрални награди. Вярно, че във времето се е разминал с Ромео и Хамлет, но затова пък още на двадесет години се е сблъскал с предизвикателството Ричард Трети. Киното го открива през 80-те години с Поета от „Поета и дявола“. Достатъчно е да се споменат само някои от филмовите му участия – ярки, плътни, запомнящи се – в „Нещо във въздуха“, „Пясъчен часовник“, „Дзифт“, „Аз съм ти“, „Прелюбодеяние“. Да не говорим за гласа му от десетки дублиращи роли в телевизията. И, разбира се, ролите му в теле-

визионните сериали: „Патриархат“, „Недадените“, „Четвърта власт“, но най-вече емблематичният инспектор Попов от „Под прикритие“. Според мен оттук нататък призиванието му е в режисурата, което категорично е заявено в постановките „Агенти“ и „Дакота“.

Владо е и забележителен разказвач, особено когато става дума за пътешествия, но той е и добър слушател, желан събеседник – интересен, начетен, ерудиран – личност, достойно отстояваща позициите си. А колко е вдъхновен и обаятелен, когато пее!

Всъщност, кой си ти?

Навярно всеки мисли за себе си, че е свестен човек, че е лесен характер. Аз съм зодия скорпион, което винаги шашардисва хората и ги кара да са нашрек с мен, но си мисля, че е неоснователно, защото се имам за добронамерен и отворен.

Истината е, че и аз чувствах дистанция, някаква бариера, преди да те опозная. Струваше ми се, че си високомерен, надменен. Освен че всеки се респектира от това, че си изключителен актьор.

Допускам, че това е някакъв гард, който съм си изградил в годините и не мога да се отърва от него. Всъщност в детството си, в тийнейджърските си години бях стеснителен и не особено общителен. Явно съм бил комплексирано дете и съм си изработил такава защитна реакция.

Иначе имах хубаво детство. Живея в хубава къща, в хубав район на София. Години по-късно си дадох сметка колко е важно, че живея на една крачка от всички театри, в сърцето на целия културен, смислен живот.

Да уточним, че живееш на улица „Иван Вазов“ – съвсем, съвсем в центъра на София.

Да. Наоколо са галериите, зала „България“, операта. Между другото – един любопитен факт: баща ми е работел във вестник „Земеделско знаме“ и редакцията се е намирала в старата сграда на БЗНС (Български земеделски съюз), всъщност операта е конгресната зала на БЗНС. Хората може да се чудят защо има фриз над операта с изобразени селскостопански знаци, но това е партийната сграда на БЗНС от онова време, по съвместителство там тогава се е помещавала операта, та и до днес... Веднъж майка ми, която е ходила при баща ми в редакцията, е хвърлила пъпа ми на покрива на операта.

Явно оттогава е дарбата ти да пееш толкова хубаво и да го правиш с радост и увлечение.

Детството ми беше интересно и вълнуващо. Живеехме с много значими хора – интересни личности, с любопитни биографии. Хора на изкуството, които имах шанс да познавам, да гледам на сцената и най-вече да общувам с тях. Едва по-късно разбрах колко богато и смислено детство съм имал. Мисля, че съм бил скучно дете, никога не съм проявявал таланти в каквото и да било, докато завърших гимназия. Тогава, както неведнъж съм разказвал, на един купон с Ваня Цветкова (ослепително красива), тя каза че ще кандидатства във ВИТИЗ и аз, за да направя впечатление, защото нито бях атрактивен, нито бях душата на компанията – пълпчив, леко пълничък тийнейджър – заявих, че ще кандидатствам във ВИТИЗ. Много ми се

смяха и това ме окуражи, че може пък да имам комедиен талант. Но бях ужасно срамежлив и стеснителен. Дори сестра ми отиде да ми подаде документите. А под нас в кооперацията живееше леля Снежа – внучка на Цанко Церковски – забележителна личност. Тя се опита да ме мотивира, като каза, че съм толкова задръстен, че ако ѝ занеса бележка, че само съм се появил на сцената на изпитите, че само съм се показал там, ще ми даде вечеря в Клуба на журналистите. А Клуба на журналистите си беше едно много добро място.

И така абсолютно меркантилно отидох да кандидатствам, заради едната вечеря (шегувам се, разбира се). Минах най-случайно първи кръг, минах втори, минах трети и всеки път носех бележка. Дори попитах леля Снежа дали като това са пет кръга, всеки път ще печеля по една вечеря? Тя не се хвана, но наистина ме заведе в Клуба на журналистите и това беше много приятно.

Шегуваш се как си тръгнал да ставаш актьор, но според мен това е предопределеност. Няма нищо случайно. Закърмен си с духа и маята на творчеството.

Всъщност кандидатствах в Университета история. Имах желание, мечтаех да стана археолог. Имам дарба да откривам неща. Майка ми ми е разказвала, че като скрие някакъв подарък, който ми е подготвила, аз по неведоми пътища съм отивал точно на мястото, където го е скрила и съм го намирал – жестока интуиция. Между другото имам и такова чувство за ориентация. В чужбина като отида в непознат град, все едно че съм живял там. Може би това са познания от предишни прераждания. Но в избора ми на поприще повлия един незначителен факт. Просто Университетът беше по-далеч от къщи, отколкото ВИТИЗ.

Да ти имам чувството за хумор, но кога все пак се почувства актьор?

О-о-о! Аз и досега не съм сигурен, че съм актьор. Упражнявам тази професия, имам някакви познания и знам, че владеея някои от нейните особености... Колкото и банално да звучи,

признавам, че продължавам да се уча. Не знам кога човек би могъл да каже: Да! Аз съм актьор. Според мен актьорството е процес, който се развива, усложнява се.

Това е непрекъснато движение, което ти открива все повече неща, които не си знаел, не си предполагал, не си чувствал и не си предчувствал. Когато постъпих във ВИТИЗ след казармата, защото, въпреки че ме приеха, първо отидох войник, бях ужасно несигурен дали съм за това място? Дали си струва да полагам усилия в област, в която може би не ми е предопределено да бъда. Разбрах, че това е моето място едва във втори курс, когато моя професор Люцканов – изключителен педагог с индивидуален подход към всеки от нас... Той точно знаеше кога да ме провокира, кога да ме пресира, образно казано, но винаги ме оставяше да узрея, сам да стигна до нещата. Та във втори курс, след като през целия първи очевидно съм бил аутсайдерът на класа и обективно най-лошо справящият се, той ми постави задача да направя монолог от „Ричард Трети“. Не бях чел преди това пиесата и си казах „абсурд“. Не мога да го направя, нямам такива натрупвания, не знам как да стигна до това. Но професорът настояваше и един ден заяви, че повече не може да ме чака и трябва да покажа откъса. Никога няма да забравя как всички започнаха да пъшкат: „Ох, как това бездарие ще го слушаме да се мъчи с Шекспир“. А аз си дадох сметка, че няма начин,

трябва да премина и през това. Когато излязох до ръба на сцената и казах първото изречение, настана гробна тишина. Изведнъж стана толкова тихо, че самият аз се изплаших. Създаде се невероятна атмосфера. Всъщност това са едни от най-вдъхновяващите мигове в нашата работа. Съзнанието, че владееш тези хора, това, че те са замлъкнали и притихнали заради теб, е невероятен адреналин.

Трябва да призная, че колкото и пъти да те гледам на сцената, това се повтаря като ритуал. Излезеш ли, зрителите напълно онемяват, затаяват дъх. Усещането е невероятно не само за теб.

Ето тогава, в онази аудитория, може би разбрах, че съм за тази професия. Освен това изключително важно е човек да осъзнае предопределеността си – и то на ранен етап от живота. Когато имаш това самочувствие и това съзнание, ти полагаш усилия, развиваш себе си, надграждаш. Важно е също абсолютното търпение, че рано или късно ще те споходи това, което заслужаваш. Не бива да се бърза, не бива да се иска всичко сега и веднага, просто защото си млад. Аз имам дълъг период от младостта ми, в който никой не ме е снимал – и то в силните ми години, поне според мен. Но така се е случило и може би точно така е трябвало да стане.

Талантът ти е нещо неистово – невероятен актьорски заряд и диапазон, който си е дар Божий. Но тук се намесват и други неща – интуиция, чувствителност, интелект. Да не говорим за работохолизма ти. Не са толкова много работливите и отдадени актьори.

Моята философия е: „Залудо работи, залудо не стой“, независимо от това колко добре е платена дадена работа. Разбира се, работа, която ме удовлетворява. Опитвам се от всяка работа да извлека полза, да имам някаква поука, макар и да е нещо дребно, което съм научил и прибавил към общите си познания. Това включва любовитството ми към света въобще: желанието да пътувам, да се срещам с хора, да общувам, да чета книги, да гледам филми – не само да следя конкуренцията, за да видя къде са другите, а за да си доставя удоволствие. Такова удоволствие например е четенето на книги. Един интимен и с нищо незаменим акт. Защо повечето големи книги не се адаптират добре в киното или в театъра? Защото ти като читател натоварваш книгата със своето въображение, със собствената си биография, със собствените си представи. Когато четеш, винаги е много по-богато, много-по-вълнуващо, много по-различно от адаптацията. Разочарованието идва от това, че филмът, спектакълът представят определена гледна точка. Има една великолепна пиеса „Арт“, в която играя в театъра „Зад кана-

ла“. В нея моят персонаж си купува една чисто бяла картина и приятелите му – пиесата е за трима мъже – са изумени защо е дал огромна сума пари за една чисто бяла картина, на която всъщност няма нищо. И основният опонент на моя герой завършва с това: „Моят приятел си е купил картина и на нея е изобразен мъж, който пресича пространството и изчезва“. Пиесата е за това да извървиш даден път, за да можеш да „видиш“ в един чисто бял квадрат, „да нарисуваш“ върху това бяло петно онова, което виждаш, което искаш, за което мечтаеш. Онова, което ти се е случило или никога не ти се е случвало, а би искал да ти се случи. Да станеш съавтор на нещо. Това при четенето се случва най-лесно. Ставаш съавтор със самия акт на четенето. Докато когато си воайор, когато само гледаш, не е така. И в това е сложността на работата на актьора. Той трябва да е проводник на авторовата гледна точка – на драматурга, на сценариста, на режисьора.

Точно за това бих искала да поговорим. Самият ти си интелектуалец, човек с изградена позиция, как приемаш режисьорските трактовки, не се ли съпротивляваш на прочита, на решенията, на концепцията на режисьора? Говори се, че актьорът трябва да е повече интуитивен, отколкото рационален и аналитичен.

Мисля, че е клише това, че актьорът трябва да

е по-глупавичък, за да играе добре. Инерцията идва от една глава от книгата на Станиславски за работата на актьора, която е „Вяра и наивност“. Наистина да си вярваш и да носиш тази наивност е присъщо на не чак толкова замислящите се хора. Разбира се, не е задължително да вярваш на посредствения режисьор. Но е достатъчно да вярваш в себе си, че това, което правиш, е смислено и е това, което трябва да бъде. Може да си в конфликт с режисьора, може да водите спорове, да дискутирате, но няма друг шанс, освен да се колаборирате. Само чрез сътрудничество, чрез компромиси, чрез наместване на ръбовете става нещо интересно. Нито това, което режисьорът иска, нито това, което актьорът си е представял. Става нещо трето, което е много хубаво и изненадващо.

Като те слушам, се чудя защо не си продължил да преподаваш, започнал си като асистент на Маргарита Младенова в НАТФИЗ, като гост-лектор в НБУ. Интересен си като анализ, като усет за театър, като усещане за другия и мисля, че с натрупания опит можеш да бъдеш много полезен на младите хора, които искат да се занимават с актьорство.

Много е отговорно, изисква време и себеотдаване. Гледам сериозно на това, а не като на занимание между другото – каквото стане и както стане. Емоционален човек съм, привързвам се и още не мога да съвместя двете дейности. Мисля, че бих могъл да бъда полезен, но за някакви еднократни срещи – нещо като уъркшоп лекции. Преди време Маргарита Младенова и Иван Добчев ме извикаха на техен уъркшоп. Отначало не разбрах защо са ме поканили, но стана ясно, че идеята е да отпусна тези млади хора, като разказвам разни истории и случки от ателиета и от представления. Маргарита и Иван се смяха от сърце. А те имат съвършено друга гледна точка към това, което правим. Това ме подсеца за любимия ми филм на Курогава „Рошамон“ – четирима участници в едно събитие разказват четири абсолютно различни истории. И това е най-красивото, което може да ни се случи. Да знаеш, че в една конкретна ситуация никога истината не е само една. Тя е толкова, колкото са гледните точки, колкото са

наблюдателите. Версии абсолютно достоверни, абсолютно доказуеми. Това е ситуацията и тя може да бъде „видяна“, да бъде разказана както си искаш.

Ти си ангажирана личност, социален и отговорен човек. Сигурно това е причината да приемеш за известно време да бъдеш министър на културата? Част от гражданското ти съзнание.

Така е. Много се дразня, когато някой каже: „Ама добре изигра тази роля!“

Хора, това не е роля. Това е отговорност. В първия момент, в който ми предложиха, инстинктът ми каза, че това е невъзможно, някакъв абсурд. Не мога да го направя. След което се размислих си казах: „Чакай малко, ако всеки си каже не, не мога, тогава кой ще се ангажира и не е ли безотговорно да откажеш, защото не ти е удобно, не си сигурен? Не е ли по-добре да положиш усилие, да се научиш на неща, дори да нямат приложение оттук нататък? В момента имам познания в тази сфера, имам виждане за тази административна позиция. Получил съм шанс да надникна от друга гледна точка към един, най-общо казано, творчески процес. Не съм подозирал, че един творчески процес има нужда от толкова много администриране. От толкова много подпомагане. Минал съм през това абсолютно сериозно. Независимо че може би никога повече няма да ми се случи.

Да влезеш в политиката.

Не, това не е политика, това е административно управление. С политика не се занимавам и не искам да се занимавам. Политическата кариера не е за мен. Но винаги съм искал да бъда обществено полезен, доколкото мога и това не е високопарна фраза.

По повод на това искам да те попитам какво мислиш за реформите в театъра и в киното? Киното излезе на пазара, прие пазарната икономика, а театърът?

Ето нещо, което научих от времето ми като министър. Не е възможно държава с икономиката на България, с етапа си на развитие, с исто-

рията и с културата си, да си позволи лукса да остави каквото и да е проявление на културата на пазарен принцип. Пазар има в Съединените американски щати, които гордо и безцеремонно се наричат американци. След като същите американци са канадците и мексиканците на този континент. Да не говорим за държавите от Южна Америка. Например при нас се казва киноизкуство, а при тях „Industry“. Там всичко е на пазарен принцип. Печелят от пазар на изкуството. Докато ние нямаме никакъв пазар. Нямаме нормален търговски пазар, какво остава за пазар на изкуството. Може ли някой в България от театъра или от киното да съществува на пазарен принцип. Кой е българският културен продукт, който може да си върне инвестициите? Най-гледаният филм „Мисия Лондон“ не можа да покрие вложените в него средства, а камо ли да има печалби. Цялата индустрия в САЩ залага тъкмо на печалбите, а не на това какво ще възстановим. Не обсъждам качеството на онова, което се прави. Казвам само, че у нас принципът не може да бъде пазарен. Държавата трябва да има ангажимент. Трябва да се грижи в условията на България творците да имат възможност да дават най-доброто, на което са способни. Не да ги спира, не да ги контролира, не да ги цензурира, включително и по начина, по който ги финансира, а като им дава възможности. За това има прости механизми, отдавна измислени от доста по-развити, цивилизовани страни. Например Франция и Германия – най-големите държави в Европейския съюз, казват: ние сме малки култури по отношение на САЩ. Като малки култури, като малък кръг хора, които говорят даден език – френски, немски, не можем да си позволим нашата култура да бъде оставена на търговски принцип, защото ще бъде смачкана и смазана от американската. Ще бъдем изтикани в ъгъла. Тези гигантски европейски държави не искат културата им да бъде оставена на търговски принцип. В този смисъл да се опитваме да сложим всичко в културата в България на пазарен принцип, е лош избор. Има така наречени културни индустрии, има неща в областта на културата, от които може да се печели, но това не освобождава държавата от ангажимента ѝ, че тя трябва да поддържа цялата тази сфера и да знае, че без култура сме нищо.

А може и това да е целта – необразовани, ограничени, манипулирани и подчинени консуматори?

Да. След последното ми пътуване в Щатите разбирам как там е извършена тази манипулация. Да имаш работа, макар и на 250 километра от мястото, на което живееш и да пътуваш по няколко часа само в едната посока. Денят ти всъщност е само спане, пътуване, работа и нищо друго. Без време да прочетеш нещо, дори да се замислиш за нещо си свое. Обобщавам, разбира се. Но искам отново да подчертая, че държавата не бива никога да си позволява да мисли, че може да остави културата на пазарен принцип, никога, никога... Има неща в така наречената масова култура, които се случват на пазарен принцип и там държавата няма какво да подпомага. Тя няма работа в един концерт на някоя чалга певица, да кажем.

Но това се случва и в театъра. Доста съм резервирана към театъра в България сега, следя го отбирателно заради принижаването към масовия, да не кажа, пошъл вкус в много от постановките. А нали идеята е не да слизаме до масата, а да се опитваме да издигаме нейните критерии.

За съжаление реформата, която се направи в момента в театъра, е обвързана с посещаемостта, с бройката зрители, с продадените билети, а не толкова с качеството на представленията. В момента реформата стимулира зрителя да ходи на театър, като му осигурява един доста по-нисък като цена билет. Реалната цена в действителност е по-висока, но държавата поема остатъка. Това е социална дейност за подпомагане на зрителя да ходи на театър. А истинският ангажимент на държавата е да създава среда да се твори. Да се създават артефакти, които може би няма да имат много публика и това е естествено, защото те не са за масовия вкус, който винаги е съмнителен, но развиват и тласкат нещата напред.

В тази връзка не можем да отменим сериалите и съм убедена, че и този опит ти е полезен, още повече, че си един изключителен инспек-

тор Попов. Спецификата на сериала е по-различна от тази на филма. За мен „Под прикритие“ е успешен сериал.

Разбира се, че е успешен и като говорехме за финансиране на културата, „Под прикритие“ е добър пример за това, независимо дали се харесва на специалисти и интелектуалци. Този сериал реализира печалби, покрива разходите си, продава се. Изпълнява функцията да популяризира българския телевизионен продукт, нещо, което през годините не се е случвало. Разпространен е в много страни и това е супер, защото рейтингът му се определя не от зрителите в собствената му страна, въпреки че те никак не са малко, а от това къде е разпространен, къде е продаден и какви реални печалби има от него. Но понеже ние сме супер малък пазар, нямаме самочувствието и амбицията да правим сериали като турците и латиноамериканците, с които да зарибяваме целия свят. Ние нямаме самочувствието. Нямаме желанието като че ли да надскочим самите себе си. Работим в малкия си български мащаб и ни е достатъчно, че някаква телевизионна продукция е гледана с успех в България. Но България е малък пазар. Същото се отнася и до киното. Българското кино трябва да се стреми не да задоволява само вътрешния пазар, който е нищо,

а да има амбициите да бъде показвано по фестивали, да бъде харесвано, да бъде разпространявано и т.н. Да се занимава с проблеми, които вълнуват целия свят, а не само нас.

Това е и някакъв провинциализъм и тесногърдие. Въпреки че в киното вече се случва. Наградите за български филми прогресивно се роят.

Да, провинциализъм, комплексарщина и, разбира се, неотменните български черти – завист и злоба. Може би наистина е от липса на самочувствие. Никога не сме го имали. Това определено е комплекс, който ни кара да се чувстваме маргинали, леко провинциални, винаги малко по-така: „Обичайте ни от снизхождение, а не защото сме готини, страшни и няма какво друго да правите, освен да ни харесвате“.

Говорихме за това колко си креативен и аналитичен, а това вече е и в сферата на режисурата. Мисля, че си узрял за тази крачка, особено след постановките „Дакота“ и „Агенти“. Ще продължиш ли с това предизвикателство?

Имал съм шанс да работя с всички най-добри български режисьори. С повечето от тях дори по няколко пъти, което е много приятно, защото

то да работиш с добър режисьор в различни пиеси е истинско удоволствие, а и оценка за професионализма ти.

Съвсем естествено се получава натрупване, което рано или късно те води до това да се опиташ и в режисурата. Имам незначителен опит от 90-те години с една пиеса на Таня Шахова. Оказаха се без режисьор в последния момент и аз довърших постановката. Не мога да кажа, че това е сериозен режисьорски опит. Но ето „Агенти“ – петдесет представления за един сезон. Изненадващо добре е. Това беше ценен опит, защото предварителното изискване беше всички да бъдат полицаи – полицаите от „Под прикритие“ плюс две момичета – Теодора Духовникова и Снежана Макавеева. За всички да има роли и да са някак равнопоставени. Намерихме тази хубава пиеса на Дейвид Мамет. Случи се много приятно като работа и като резултат и това ме окуражи, а когато прочетох пиесата на Галсеран „Дакота“, си представях Захари (Бахаров), Владо (Карамазов) и Юлиан (Вергов), защото знаех, че те имат собствена компания. Дадох пиесата на Захари, защото той трябваше да играе главната роля и всъщност от него зависеше най-много дали му харесва или не. Той хареса идеята, другите също и така направихме постановката.

Но това изисква да четеш много пиеси, да откриваш драматурзи, защото вече част от работата на режисьора е сам да си търси текстовете.

Всъщност много от нещата, които ме зареждат, не са пиеси, а са книги и дори първоначално си мислех, че трябва да започна да драматизирам, да вадя откъси от едно произведение, които са ми интересни и да се опитвам да ги подредя по някакъв драматургичен закон. Не се оказа толкова лесно и прескочих този етап. Но задължително трябва да четеш и да търсиш. В наше време няма такова нещо като да ти поръчат. Трябва сам да предлагаш, да отстояваш, че идеята е важна, да я защитаваш с аргументи и основания, за да искаш я направиш.

Залагам на това, че трябва да се занимаваш с режисура и то не спорадично, а целенасочено – имаш дарба за тази професия, не само като хоби. А като казах хоби, не можем да пропуснем пътешествията ти. Те дори не са хоби. Те са страст, част от теб.

Всичко тръгва някъде от детството. На времето сестра ми беше закачила в тоалетната ни една географска карта. Така в малкото пространство се разкрива целият свят. Научих столиците на

всички държави. Във въображението си пътувах, ходех, представях си най-различни страни и си мислех, че с това ще се ограничат пътешествията ми, но слава Богу, не стана така. Първото ми излизане от България беше през 1972 година. Представи си кога е било. За честита Нова година бях един месец във Виена, в сърцето на капитализма. И разбрах колко е важно и интересно човек да пътува, да се среща с различни хора, да диша друг въздух, да се опитва да бъде част от нещо различно, да го носи в сърцето си и да го пренася в София или там, където живее... Нямам желание да живея другаде, но имам желание да пренасям тук, на улица „Иван Вазов“, всичко онова, което съм опознал, през което съм преминал. Това не са само спомените, това е оформяне на мироглед – начин на живот.

Така че докато си жив и можеш, ще пътешестваш?

Да, мисля, че това е най-смисленото нещо. На 58 години живея в наследствен апартамент, не съм си купил кола. Всъщност нищо материално не съм направил за себе си, освен че инвестирам в пътувания. И това не са почивки, това е културен и кулинарен туризъм, него не го пропускам. Миналата година на турнето със Силвия Лулчева с „Дуети“ в Щатите посетихме в Чикаго „Institute of the Art“. Там има една прочута картина: „Американска готика“. Изложена е като Мона Лиза в Лувъра – навсякъде е указано със стрелки как да стигнеш до нея. Докато се разхождах и разглеждах, между другото, има и много бели квадрати, както в пиесата „Арт“. Изведнъж стигам до една картина. Невероятно! За постановката на „Дакота“ им показах репродукция на тази картина на Хопър – така се казва художникът, защото си представях, че така трябва да изглежда декора. И изведнъж тази най-популярна картина се оказа зад гърба ми и ме удари с невероятна енергия. Толкова беше мощна, силна и интересна, че направо полудях, ама нали сме в музей, само истерично шепнях: „това е Хопър“. За мен това беше най-знаменателното събитие от цялото ни пътуване. Това, че видях тази моя любима картина „Нощни птици“ на живо. В нея има ноар,

има нещо недоизказано, точно както аз обичам да си донаслаждам. Прекрасна, прекрасна картина – не можех да повярвам, че ми се случва такова нещо. Когато ми предстои да пътувам за някъде, винаги се подготвям, проучвам, знам предварително къде отивам, не се оставям на случайностите. И въпреки всичко, винаги има изненади, на които разчитам.

И нещо съвсем лично. Какво те огорчава и какво те въодушевява?

Простотията ужасно ме парализира. Липсата на реална самооценка и агресията. Възмущава ме нежеланието на повечето хора да полагат усилия, за да се самоусъвършенстват и да вървят напред. Въодушевяват ме много неща. Всяко нещо, което може да ме развълнува, да предизвика положителни емоции. Може да бъде дори едно растение. В тежък за мен период на едно изложение „Флора“ купих смокиня, за която продавачът каза, че е култивирана да вирее в София. Не повярвах, но когато майка ми почина, засадох смокинята, и ето че през пролетта от тази пръчка се появи зелена пъпка, от която се подаде едно зелено оченце. Това е вдъхновяващо, вълнуващо и хубаво. Градинката пред къщи е мое вдъхновение. Отначало засаждах цветя – едногодишни растения, но на едно турне в Япония се запознах с човек, който имаше прекрасна малка градинка. На нашия възторг той сподели, че тази градинка я прави от тридесет години и винаги ще остане недовършена. Ще остане да се грижат за нея неговите синове, а след тях и неговите внуци. Винаги трябва да ѝ се отделя внимание. Така съзрях до мисълта да засаждам растения, които ще останат. Иначе се старая да бъда добър баща, да бъда грижовен към роднини и близки, които имат нужда от мен. Много искам моята дъщеря и моята племенница да имат добър път, светлина, любов, щастие. Такива човешки радости. Разбира се, това зависи и от тях самите до голяма степен, но се моля да имат добрия шанс и късмет. За мен най-голямото щастие е те да са добре.